ЧЫЛА ЭЛ ПРОЛЭТАР-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

Вийан лийжэ Сталинский Конституций!

Чумыр калыкын пайрэмжэ

1936 ий 25 нойабрьыштэ совэт калыкын сайлэн колтымо прэдставитэльжэ-шамыч Москош, Чрэзвычайный VIII-шэ Совэт сйэздыш погынышт. Тидэ сйэздыштэ тӱньасэ пролэтарийатын вождьшо Иосиф Виссарионович Сталин у Конституций проэкт нэргэн докладым ыштыш. Сталин йолташын докладшым уло тӱньасэ шэмэр калык пэш кугу кумыл дэнэ колышто.

Сйэздыш погынышо дэлэгат-шамыч у Конституций проэктын кажнэ статьаж нэргэн каҥашышт. Йатыр кэчэ жап каҥашымэк, 5 дэкабрьыштэ Конституций проэкт ик йӱк дэнэ пэҥгыдэмдалтэ, социализм элын Сталинский Конституцийжэ лийэ.

Тэний Сталин эпохын тӱҥ законжым приниматлымылан ик ий тэмэ. 5 дэкабрь Совэт Ушэмын чыла луклаштыжат пэш кугу пайрэмыш савырныш. Тидэ кэчын совэт калык пийал Конституцийым пушо Сталин йолташлан прэданнэ улмыжым эша икана ончыктыш.

Мэмнан кугу эл коммунистичэский партий вуйлатымэ дэнэ, тушман ваштарэш кучэдалмэ дэнэ пэш кугу сэҥымаш-шамычым ыштэн. Мэмнан элыштэ эксплоататор классым пытарымэ. Ожнысо аграрнэ, почэш кодшо,пычкэмыш эл—индустриальный, эн ончыл, грамотный элыш савырнэн. Тыгыдэ, лунчыргышо йал озанлык олмэш шолдыра, машинан озанлыкым ыштымэ. Мэмнан колхоз-шамыч большэвистский, колхозник-шамыч зажиточный лийыныт. Совэт йоча-шамычлан уло шӱм дэнэ йӧратымэ Сталин ачана пийалан илышым пуэн.

Совэт калыкын чыла нинэ сэҥымашыштым Сталинский Конституцийэш шӧртньӧ буква дэнэ возэн шындымэ.

Мэмнан Конституций тӱньаштэ эн дэмократичэский Конституций. Тидэ дэмократичэский Конституций почэш 12 дэкабрьыштэ чыла Совэт калык СССР Вэрховный Совэтым сайла.

Сталинский Конституций тӱньамбалсэ пролэтариатлан фашизм ваштарэш,коммунизм вэрч кучэдалашыжэ программэ дэн оружий лийын шога.

Вийан лийжэ Сталинский Конституций!

Кужу ӱмыран лийжэ Конституцийын творэцшэ, эн чот йӧратымэ Иосиф Виссарионович Сталин!

ДЖАМБУЛ

КАЗАХСТАН КАЛЫК ПОЭТ

КУГУ СТАЛИНСКИЙ ЗАКОН

Мурэм мыйын, тый чоҥэштэ ауллашкэ.
Колыштса, стэп-шамыч, акын[1])
Джамбулым!

Шуко законым мый илышыштэм палэнам,
Нинэ закон дэч тӱҥын тупна,
Нинэ закон дэч шинча вӱд йогэн,
Саҥгаштэ куптыргыш кэлгыш пурэн.

Аллахын[2]) законышт, Аблайын[3])
законышт,
Вӱран Миклай кугыжан законышт.
Нинэ закон дэнэ йочам шупшын
налыныт;
Нинэ закон дэнэ йэҥым пуштэдэныт,
Мэмнан ӱдырнам вольыкла ужалэныт.
Нинэ закон дэнэ аул-влак шуэмыныт;
Нинэ закон дэнэ бай[4])-шамыч ӧрдэныт.
Калыкын шӱйыштӧ пэҥгыдын шинчэныт;
Нинэ закон дэнэ коштын смэрчла[5]),
Правадымылык, шужымаш да колымаш.

Мурэм мыйын, тый чоҥэштэ ауллашкэ!
Колыштса, стэп-шамыч акын Джамбулым.

Изи кыша корным шочыкта,
Изи вӱд шинча гыч тэҥыз кушкэш,
Кӱй гычын лывыргэ сталь лэктэш,
Мут гычын калыкыштэ мудрость шочэш.
Пийалан илыш дэнэ шочыт йочана
Тӱньаштэ эн куанышан,
А нунын дэнэ пырльа колхозэш
Чыла муро дэчын сылнэ,
Чыла муро дэчын чудэснэ
Муро шочэш.
Йоҥгалт-йа домра, колхоз ауллашкэ,
Колыштса, стэп-шамыч, акын Джамбулым!

Колышт, Каскэлэн, Каракол Кастэк,
Мый кугу Совэтский законым моктэм,
Тидэ закон дэнэ куан толэш,
Тидэ закон дэнэ стэпь ӱйаҥэш[6]),
Тидэ закон дэнэ шӱм мурым мура,
Тидэ закон дэнэ рвэзылык пэлэдэш,
Тидэ закон дэнэ пӱртӱс служа
Паша калыкын чап дэн чэстьлан;
Тидэ закон дэнэ эрыкан джигитлан[7])
Корно почылтын лӱддымӧ сэҥымашлан;
Тидэ закон дэнэ мэмнан пайрам годым
Чап дэнэ лэвэдалтын шочмо Кульаш;
Тидэ закон дэнэ столицэ школлаш
Аул йоча-шамыч кайат тунэмаш;
Элын иза-шольо рэспублик шӱдырлаштэ
Тидэ закон дэнэ чылан
Улына мэ тӧр праван..

Мурыза, акын влак, йогэн лэктышт
муро-шамыч!
Сталинский Конституций нэргэн мурыза!
Акын-влак, погынымашкэ толза муро
дэнэ,
Иза-шольо кугу калык нэргэн муро дэнэ,
Мэмнан пэлэдшэ эл нэргэн муро дэнэ,
Пашашкэ, сэҥымашкэ ӱжшӧ муро дэнэ,
Йэҥ вэрч тыршымаш дэнэ
Миллионын шӱмжым ырыктэн
Сталин—
Мудрый дэч мудрый, йӧратымэ ача!

М. С. кусарэн.

[1])Акын—калык мурызо, поэт.
[2])Аллах—йумо.
[3])Аблай—кугу пойан.
[4] Бай—пойан, кулак.
[5])Смэрч—тӱтан мардэж.

[6])Джигит—имньэ дэнэ коштшо-шамыч.
[7])Ӱйаҥэш—саскам сайын шочыктышо лийэш.

Йошкар-Ола шэмэр-шамычын митинг

Свобода площадьыш 5 дэкабрьыштэ пэш шуко калык погынэн. Нуно Сталинский Конституцийын пэрвой идалыкшым палэмдаш, Иосиф Виссарионовичлан кугу таум каласаш митингыш толыныт. Оркэстрын куандарышэ мурыжо ола мучко шэргылтэш. Учэбнэ завэдэньыла, прэдприйатьыла гыч толшо колонно-шамычын сылнэ мурышт тышкэ ушна.

Лач 11 шагатыштэ ВКП(б) Маробком сэкрэтарь Йэмэльйанов йолташ митингым почэш.

Митингым ВКП(б) горком, МАССР Исполком, ВЛКСМ ОК гыч прэдставитэль-шамыч саламлат. Митинг ик йӱк дэнэ, „Ура!“ кычкырэн Конституцийын творэцшэ Иосиф Виссарионович Сталинлан салам тэлэграммым принийматла.

„Интэрнационалым“ шоктымо дэнэ митинг пэтыралтэш.

Конституций кэчэ годым Йошкар-Оласэ шэмэр-шамычын дэмонстраций.

Ожно мэрчэн илышэ ЧИРКЭ йал

Ожнысо илышэм шоналтэм гын, тачат шинча вӱдэм лэктэш

Мыйын рвэзэ годсо илышэм порым йӧршын уждэ, шӧмак коклаш эртэн. Кочкаш укэ дэнэ 13 ийашак пойан Кргорий Ильа дэкэ тарзылан кайшым. Идалыкым 12 тэнгэ окса да кочмыла пашам ыштышым. Йӱд-кэчэ пашам ыштэнам гынат, кочкаш кукшу киндэ дэч молыжо логалын огыл. Вургэм укэ. Рожын йолаш, шӱкшӱ тувыр дэнэ кылмэн, орланэн кощташ вэрэштын.

Староста-шамыч йозак окса погаш толыт, окса укэ. Йозак тӱлашлан ӱмбалнэм улшо пытартыш ужгам кудалш нангайышт. А варажым имньэм вӱдэн кайышт.

Октабрь рэвольуцо гына тыгай шучко илыш гыч шэмэр калыкым утарыш. 1929 ийыштэ мэмнан йалэш колхоз почылто. Мый пэрвойак возалтым. Колхозыш пурэн пашам ышташ тӱнгальым. Колхозыштo илышэм кажнэ кэчын сайэм толэш. Колхоз мартэн шӱкшӱ, лапка, пичкэмыш пӧртыштӧ орланэн иленам. 1930 ийыштэ колхоз полшымо дэнэ у, мотор пӧртым ыштышым. Пӧрт кӧргым арун кучэм. Окнаштэ штор, сат, пырдыж воктэн вошт ончыш, шагат.

Колхозыштo илаш сайэ, вэсэла. Пашам куанэн ыштэм. Тэний йэш дэнэ 315 пуд киндым да 630 тэнгэ оксам налам. Тыгай кугу доходым курымэшат ужын ом ул ыльэ. Мланна пийалан, вэсэла илышым йӧратымэ Сталин йолташ пуэн.

Комэлэв Алэксандр.

Рвэзылыкэм пойан кид йымалнэ эртэн

Унықам - шамыч, мый тланда ожно кузэ илымэм нэргэн ойлэм.

Марийэмын ачаж дэн изватэ аважэ мэмнам ик сукыр киндэ дэнэ посна луктын колтышт, молым нымомат ышт пу. Илаш пӧрт укэ, мландэ укэ. Вара Пуйалыш эргылыкэш кайышна. Тушто ик ий илымэк кӱшӱл Чиркыш кусныштна. Пачэрлан марийэмын акаж дэнэ илэн улына, а пашам пойан-шамычлан ышталтын. Тунам кок шочшэм ыльэ. Пашаш каймэм годым эрдэнэ йоча-шамычым кӱвар ӱмбак шындэн кодэм, нунылан кочкашышт кӱмыж дэнэ шындэн кодэм ыльэ. Тыгэ мыйын шочшэм - шамыч эр гыч кас мартэ лавыраштэ, йӱштыштӧ, шужэн пӧрдалынт.

Мэ кэнгэжым йӱд-кэчэ пойан - шамычлан пашам ыштэн улына. Тэлым мый йэнглан тӱрым тӱрлэнам, марийэм чодраштэ пашам ыштэн.

Шым ий нарэ пачэр дэч посна илышна. Вара моньча гай изи пӧртым нална.

Но пӧрт шындаш вэр укэ. Пойан-шамыч пӧрт шындаш вэрым ышт пу. Пужэн пыштымэ пӧрт талук нарэ кийыш. Икана пойан Матвуй ик кормыж кӧргӧ мландым кучэн да мэмнам койдарэн тыгэ ойлыш:

—Тэвэ тланда, мландэ! Налза да пӧртдам шындыза! маньэ. Матвэй Йаковльэвич сурт-кэчэ вэрлан ик вэдра аракам ондалэн йӱнэжэ ыльэ.

Волостной старшина дэк коштын-коштын пыкшэ гына мландым пуышт. Вара пӧртым шындышна.

Мэ совэт власть лиймэкэ вэлэ сайын илаш тӱналын улына. Кызытсэ пийалан илыш дэнэ ожнысо шучко илышым тангастарэн ончэтат шинча вӱд толэш.

Мэ ындэ 6 ий лийэш колхозышто илэна. Мэмнан чыла уло. Садланак 68 ийаш улам гынат альэ рвэзыла вэлэ чучам.

М. И. Стрэлкова.

Пий илышыштэ илалтын

Кугыжан власть годым мыйын озанлыкэм Чиркэ йалыштэ эн йорло ыльэ. Пӧрт шӱкшӱ, пичкэмыш, шикшан. Кочкаш киндэ нигунамат ситэн огыл. Мландэ пэл лӱм гына лийын. Тудыжат куп лавраштэ да чодра тӱрыштӧ пойан-шамыч дэч утэн кодшо ластыкла ыльэ. Садын дэнэ пойан-шамыч дэнэ кочмыла пашам ыштэн илаш вэрэштын. Пойан Васлий Пагул дэнэ 6 ий пашам ыштышым. А кочкышыжо кочкаш ыльэ мо? Вольыкшыланат тудо сайрак пукшэн.

Тунэмаш кайаш мэмнан гай нужна икшывылан шонадтымынат огыл ыльэ. Ик кана Йэрнур школыш кайышым. Школыш пурымат, кугу мӱшкыран шидэ туныктышо дэч тунэмаш ӱрэш йодым. Тудо мыйым мыдын ончальэ да „что нужно тебе, черемис„?! манын шӱрдэн поктэн лукто. Шучко закон мыйым тунэмдэ кодыш. Рвэзэ илышэм пойан кид йӱмалан пий илышла эртэн.

Сай илышым Совэт власть гына лукто. Колхозыш пурымэкэм илышэм кажнэ кэчын сайэмаш тӱнгальэ. Киндэ утымэш уло. Могай вургэмым шонэт, тугайым чий. Пашашкэ куанэн каймэт вэлэ шуэш. 63 ийаш улам гынат, эрэ рвэзыла вэлэ чучэш. Шонгылыкым шижашат огэш лий. Тэний мыйын йэш 800 трудодэньым ыштэн налын. Тидлан 400 пуд пырчан шурным да 800 тэнгэ оксам налына. Мыйын озанлык зажиточный лийын. Тэний у пӧртым ышташ шонэм. Сэргэй эргымлан 300 тэнгэаш пальтом налын пуэм да пӧртышкӧ радиом пуртэм.

Москвин Владимир.

ОЖНО ГОСУДАРСТВЭННЭ АППАРАТ МОГАЙ ЫЛЬЭ

Вашкэ СССР Вэрховный Совэтым сайлымэ кэчэ шуэш. Тунам мэ шонго дэн рвэзат, пӧрйэнг дэн ӱдрамашат Вэрховный Совэтым сайлаш кайэна. Мэ пашазэ класс, шэмэр крэсаньык, трудовой интэллигэнций кокла гыч лэкшэ, родинылан прэданнэ йэнг-шамычым сайлэна. Мэмнан сайлымэ кӱшӱл орган совэт калыкын интэрэсшым шукташ тӱналэш.

Ындэ мый ожно государствэннэ аппаратым сайлымэ нэргэн изишак ойлынэм. Ожно кӱшӱл орган-шамычым сайлэн огытыл, а кугу пойан кокла гыч ойырэн шогалтылынт. Кугыжам эн кугу пойан-шамыч ойырэн шогалтэныт. Мэмнан гай йорло-шамычлан волостной старшинам ойырмаштэ лийашат права лийын огыл, тудымат йалысэ кулак-шамыч ойырат ыльэ.

Мый шарнэм: ожно мэмнан Йэрнур волостьышто старшиналан пойан-шамыч Йэфрэм Сидоровичым шогалтышт. Тудо шкэжат пэш пойан ыльэ. Калыкын вӱржым шуко йӱӧ, шкэ кӱсэнжым чот овартыш. Йозакым, киндым, тулэч моло продуктым погэн гына илыш. Моло пашам нымом ыштэн огыл. Адак эрэ аракам лӧкэн коштэш ыльэ.

Йозакым жапыштэ тӱлэн шуктэн отыл гын, вучо вэлэ: Йэфрэм Сидорович дэч чотак логалэш. Икана мыйым, йозакым тӱлдымылан, тупэм гыч пэш чот чумыш. Тидын дэнат ыш чарнэ, тьурмаш нангайэн пэтырышат орландарыш. Ситартышыжлан мыйын агуным, оравам, вакш кӱм лукто да ужалыш.

Ожно тыгай орлыкым мый вэлэ огыл, пэш шуко йорло-шамыч чытэн илэныт. Мланэм 45 ий нарэ пойан кид йымалнэ орлаш логалын. Пытартыш 20 ийым гына мый пийалан илышыштэ илэм. Пийалым кондышо Сталин йолташлан кугу дэч кугу таум ыштэм.

П. А. Комэлэв.

Орлык дэн пийал

Моло годымсо гайак тачэ кастэнат колхоз клубыш шуко йэнг погынэн. Шонгэ кугыза дэн кува-шамычат йатырынак улыт. Иктат йара шинчышэ укэ, чыланат тӱшкан погынэн тӱрлӧ нэргэн мутланат.

Мэ шонго - шамыч дэк мийэн шична. Нуно дэч ожнысо илыш нэргэн каласкалаш йодна. Кэлгэ, кугу шӱлыш шонго - шамычын ойлаш тӱнгалшашыштым ик мыньар минутлан чарыш.

—Чиркэ йал марий-шамыч ожно йолыштымо пий дэчат начарын илэныт,—маньын 60 ийаш Йэгор Михайлович ойлаш тӱнгальэ. Мыйын ачам,—Йэгор Михайлович умбакыжэ йэшарыш,—пэш йорлын илэн. 12 ийыш тошкалмэм мӧнгак мыйым Шулко йалыш пойан руш дэкэ тарзылан колтэн. Идалык жап нарэ йӱд-кэчэ пойан Лавышка дэнэ пашам ыштэнам. Идалыклан 25 ыр пашадарым налынам. Тылэч умбакыжэ чытэн кэртын омыл да пойан Лавышка дэч шылын куржынам.

Вара ачам туныктышым сӧрвалэн-сӧрвалэн мыйым цэрковно-приходской школыш тунэмаш пуыш. Мыйым туныктышаш вэрч ачам тэлэ коч чодраштэ пашам ыштэн, туныктымылан пуаш, киндэ налаш пуым руэн.

Кок тэлэ коштмэк шкэ фамильэм подписатлэн моштэм ыльэ. Тудэ жапыштэ туныктымэ элмэш вуйым ангыртараш вэлэ школыш погат ыльэ,—манэш Йэгор Михайлович.

ШОЛАШТЭ—Чиркэ йалысэ крэсаньык-шамыч ожно тыгай пӧртыштӧ илэныт.
ПУРЛАШТЭ—„Прамнэк" колхозысо колхозник-шамыч тыгай пӧртыштӧ илат.

Мэмнан мутланымашкэ 65 ийаш Пэтр Афанасэвич, 68 ийаш Марфа Иосифовна, молат ушнат. Нуно Чиркэ йал марий - шамычын руш кугыжа дэн национальнэ буржуазий кид йымальнэ орланэн илымышт нэргэн ойлат.

Чынак, ожно Чиркэ йал марий-шамычат, моло шэмэр сэмынак, кок пачаш эксплоатацийым чытэн илэныт. Руш кугыжа чыла сай мландым кулак шамычлан пуэдэн. Йорло-шамычлан мӱндӱркӧ, эн уда мландыш кошташ логалын. Сандэнак Чиркэ йалыштэ 120 йорло озанлыкын киндыштэлэ мартэнат ситэн огыл. Нуно шӱлбӧ сорла пытымэкак чодраш, кулак-шамыч дэкэ пашам кычал кайэныт, а нунын йэшышт мӧнгыштӧ шужэн, кылмэн илэныт. Кумдан шарлышэ социальнэ чэр калыкым, утларакшэ самырык тукымым чаманыдэ ӱштын.

Руш кугыжан законжо шэмэр марий - шамычым йозак, тулэч моло тӱрлӧ тӱлышаш дэнэ тӱнчыктарэн. Пэтр Афанасьевич йозакым жапыштэ тӱлэн шуктэн огылат, тудым тьурмаш намийэн шындэныт да орландарэныт. Вара пытартыш вольыкшым, оравашым луктын ужалэн йозакшым тӱлашланак пытартыш ужгажым ужалэныт. Тыгай орлыкым чыташ шукылан логалын.

Кугыжан правительствэ йалым поснак пычкэмышэш шӱкэн. А марий шэмэр эн правадымэ ыльэ. Кугу Чиркэ йалыштэ улыжат 1 грамотный йэнг гына улмаш. Литэратурым, газэтым, журналым Чиркэ йал ужын огыл. Почтат тидэ йал вошт пэш шуэн гына эртэн коштын.

Чиркэ йал марий-шамыч чыра тул дэнэ шкэ изи пӧртыштышт волгалтарэныт. Изи тул дэнэ йыдалым ыштэныт, кӱнчылам шӱдырэныт. Коклан шиалтыш дэнэ йӧрӧ мурым шоктэныт.

Ожно, кугыжан Российыштэ илыш тыгай улмаш. Тыгэ шэмэр калык курым дэнэ мэрчэн илэн.

Ожно тыгэ улмаш. Но

2-шо могыр „Йамдэ лий"

Пэлэдалт кушшо „ПРАМНЭК“ колхоз

ДОХОДЫМ ТЎЖЭМ ТЭҤГЭ ДЭНЭ ШОТЛЭНА

Мый 18 ийыш шуынам. Самырык улам гынат, колхоз пэш кугу ответственнэ пашаш ўшанэн шогалтэн. Но мый кугу паша маныН ыжым чакнэ. Уло вийым пыштэн фэрмым пэҥгыдын вуйлаташ тўҥальым. Курсышто налмэ чыла шинчымашэм фэрмэ пашашкэ пыштэнам.

Мыйын вуйлатымэ фэрмыштэ чылажэ 237 вуй вольык уло. Ушкал 187 вуй, сöсна 36 вуй да шорык 14 вуй.

Тидэ фэрмым моштэн вуйлатымэм дэнэ колхозлан тудо кажнэ ийын тўжэм тэҥгэ дэнэ доходым пуа. Тэний ушкал фэрмэ 23 тўжэм тэҥгэ доходым пуэн. Тугак сöсна да шорык дэчат шуко доходым налмэ.

Мый вольык ончышошамычым эрэак туныктэн шогэм, паша ыштымыштым эскэрэм. Вольык ончышо-шамыч кокла гыч стахановэц-шамыч кушкын шогат. Тэвэ Кузнэцова Капитолина нылий ий годсэк 12 ушкалым онча. Пашам сайын ыштымыжлан колхоз кок кана да райисполком кок кана прэмироватлэныт.

Мыйын илышэм кэчэ йыда уланэш да вэсэла лийэш. Тэний ышкэтак 180 пуд киндым да 360 тэҥгэ оксам налам. Тидэ окса дэнэ ышкэнэн патэфоным налам, пöртышкö радиом пуртэм.

Йара жапэм арам ом эртарэ. „Рвээ - коммунист, „Марий коммун“ да моло газэт-шамычым лудын шогэм. Адак кином, концэртым ончаш коштам.

Пашам сайын ыштымэмлан, вольыкым шукэмдымэмлан тэний Пэктубай райисполком 200 тэҥгэ окса дэнэ прэмироватлэн. Тидэ прэмий мыйын кумылэм адакат кўшкырак нöлталье. Мэмнан элыштэ пашам тыршэн ыштышэ - шамычым тэвэ кузэ ончат.

„Прамнэк“ колхоз прэдсэдатэль В. Д. ОРЭХОВ йолташ.

Мыйын илышэм мучашдымэ куанымашан. Тыгай пийалан, вэсэла илышыштэ кузэ от куанэ.

Кузнэцова Ана.

Прамнэк лўм колхозын вольык фэрмэ вуйлатышыжэ.

ТЭВЭ МЭМНАН ИЛЫШ!

Лач ындэ кум ий лийэш колхозын 9 имньыжым ончэм. Имньым ончаш йöратэм: сайын пукшэм, кажнэ кэчын йытырайэм, шэрам. Тидэ кум ий жапыштэ мыйын ончымо-имньэ-шамыч чыланат сай упитаныстьан лийыныт. Тэвэ „Санька“ лўман йошкар ожо чўчкэн гына шога.

Тэний мый шкэтак 472 трудодэньым ыштэнам. А йэшгэ 756 трудодэньым ыштэн улына. Тидлан 323 пуд киндым, 148 пуд парэнгым да 756 тэҥгэ оксам налына.

Курымыштэмат тыгай киндан лийын омыл. Тидэ пийалан илышым мланна коммунист партий да йöратымэ Сталин йолташ пуэныт. Колхозышто илыш кажнэ кэчын сайэмэш да вэсэла лийэш. Пашам йывыртэн ыштэна.

Мэ, коньух-шамыч йара жапнам вэсэлан, культурно эртарэна. Тўрлö газэтым, журналым, сылнэ литэратурым лудына. Адак мэмнан музыкна уло. Мый гын кўслэ шокташ пэш йöратэм.

Мöнгыштэм пöрт кöргö ару, йандар. Пырдыж воктэн шагат, вошт ончыш, а окнаштэ—штор, сат. Мыйын кок эргым тэний пэлэ кыдалаш школым тунэм пытарат. Ватэм, кодшо ийыштэ ликпунктым тунэм пытарыш.

Имньым сайын, йöратэн ончымэмлан, тэний колхоз правлэньэ 30 тэҥгэ окса дэнэ прэмироватлэн. Тидэ прэмий мыйын кумылэм адакат кўшкö нöлтальэ.

Кузнэцов Василий.

Прамнэк лўм колхозын коньухшо.

„Прамнэк“ колхозын стахановкажэ Новосьолова А. П. трудодэньлан налмэ киндым нангайа.

86 йочам воспитатлэм

1935 ийыштак колхоз мыланэм площадкыштэ йоча-шамычым воспитатлаш ўшанэн пуыш. Йоча ончымо пашам мый йöратэн, уло кумылэм пыштэн ыштэм.

Мэмнан прэдсэдатэльна Орэхов йолташ йоча-шамыч вэрч пэш чот тырша. Кодшо ийын йоча площадкылан посна у пöртым ыштымэ, сатым шындымэ, тўрлö сылнэ модыш-шамыч налмэ.

Колхозын да комсомол организацийын ўшанэн пуымо пашаштым эрэак шуктэн толам. Колхозышто илаш сайэ, вэсэла. Тэний 58 пуд пырчан шурным да 115 тэҥгэ оксам налам.

Йара жапэм вэсэлан, культурно эртарэм. У, кугу клубышкына кас йэда кином, спэктакльым, концэртым ончаш коштам. Адак ышкэнан колхоз хор кружокышто шогэм. Марий рэспубликысэ первой радиофэстивальыштэ участвоватлэнам. Сайын выступатлымыланна МАССР исполком хоровой кружокым 300 тэҥгэ окса дэнэ прэмироватлэн.

Кызыт Вэрховный Совэтыш сайлаш йамдылалтмашштэ пашам вийан ыштэм. Мэмнан кандидатна Шмидт, Жданов да Орэхов йолташ-шамыч вэрч колхозник-шамыч коклаштэ агитироватлэм.

Кузнэцова Ольга.

Мэмнан вэрч партий кугун тырша

Партий дэн правительствэ ўдрамашын илышыжэ, тазалыкшэ вэрч пэш кугун тыршат. Тыгак йоча-шамычымат кугу тыршымаш дэнэ авалтымэ. Ўдрамаш таза лийжэ, йоча-шамыч тўвыргын кушкышт манын чыла условийым ыштымэ.

Колхозлаштэ йоча йаслэ, площадка-шамыч организатлалтыт. Пытартыш жапыштэ аза ыштымэ пöртым организатлымашат кумдан шарлэн. Тэвэ тыгай пöртым „Прамнэк“ колхозат ыштэн.

Мый совэт школым тунэм пытарэнам. Шкэ шинчымашэм колхозник-шамычлан пуаш тыршэм. Осал чэр, тудын ваштарэш кучэдалмэ, гигиэна нэргэн бэсэдым эртарэм. Колхозник-шамыч дэкэ чўчкыдын коштам.

Акушэрка—Йэгорова Вэра.

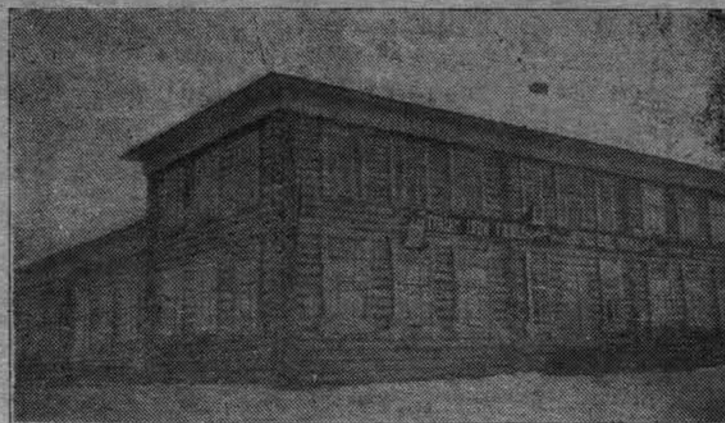

„Прамнэк“ колхозын клубшо.

ындэ тыгэ курымэшланат ок лий. Октябрь социалистичэский рэвольуций капитализм стройым совэт строй дэнэ вашталтэн. Коммунистичэский партий ожно орланэн илышэ калыклан кушкашыжэ, вийангашыжэ, пийалан илышым ышташыжэ эрыкым пуэн.

Ожно пойан кыд йымалнэ орланэн илышэ Чиркэ йал марий - шамычат с о в э т власть лиймэ дэнэ гына шкаланышт пийалым муыныт. Нуно 1929 ийыштэ йал озанлык артэльым организатлэныт. Кугу озанлыкыштэ паша койын ончыко кайэн, колхоз организационно дэн озанлык шотыштo кэчын пэнгыдэмын. Уста вуйлатышэ, комсомолэц Василий Дмитрийэвич Орэхов колхозым сайын вуйлатэн.

Кызыт колхозышто 138 сурт шога. Совэт государствэ тидэ колхозлан 1600 гэктар мландым курымэшлан кучаш пуэн.

Тидэ ийлаштэ „Прамнэк“ колхозышто общэствэннэ стройко йатыр кушкын. 100 имньылан, 200 ушкаллан ситышэ чапле вўгам ыштымэ. Тид дэч посна фэрмыштэ улшо сöсна, шорык-шамычлан вўта ыштэлтын. Кодшо ийыштэ колхозник-шамыч пэш чаплэ клубым ыштэныт. Клубын 600 йэнглан ситышэ зритэльный залыштыжэ спэктакль, концэрт, звуковой кино лийэда. Каныме пöлöмыштö кохозникшамыч кажнэ кэчын бильйард дэнэ модыт. Лудмо залыш кэчэ йыда шўдö дэнэ колхозник-шамыч погынат, газэтым, журналым, сылнэ литэратурым йöратэн лудыт.

Нымоланат йэнг дэк кайшаш укэ. Колхозын шкэнжынак лудмо пöртшö, йоча йаслыжэ, йоча площадкыжэ, мэдицинский пунктшо, т р а х о м ы м эмлымэ пунктшо, аза ыштымэ пöртшö, вэтэринарный пунктшо уло. Нинэ учрэждэньэшамычым чылашгымат сайын оборудоватлымэ, тышкэ квалифицированнэ йэнгшамычым шогалтымэ.

Ушкал фэрмэ, 141 йэшан мўкш отар колхозлан шуко доходым пуат.

Колхоз кызыт киндым, парэнгым, тулэч молымат шкэнжын автомашинэжэ дэнэ шупшыкта. Колхоз пасулаштэ пашам сложно машинэ-шамыч ыштат.

Колхозник-шамыч зажиточный лийыныт. Тэний Кузнэцов Дмитрий, Кузнэцов П В., Макаров, молат 500-600 пуд дэнэ киндым, 1000-1200 тэҥгэ дэнэ оксам налыт. Колхозник-шамычын сургыштышт патэфон пийал мурым мура. Йужо колхозник-шамычын вэлосипэдышт уло.

Кызыт „Прамнэк“ колхозышто ушкалдымэ озанлыкым иктыват от му. Иатыр колхозник-шамычын ушкалышт да тунашт уло. 84 сурт мўкшым куча.

Рэвольуций дэч ожно пойан А. П. Кузнэцов шкэтын гына грамотный улмаш. Чиркэ йал марий-шамыч иктаж мом возаш кўлэш годым Кузнэцовым сукэн возаш сöрвалэныт, аракам йўктэныт, молат. А кызыт ындэ йöршын тунэмдымэ иктат укэ. Чиркэ йалысэ пэлэ кыдалаш школышто шўдö дэнэ пийалан йоча-шамыч наукым тунэмыт.

Тэвэ тыгай ындэ ожнысо Чиркэ йал. „Прамнэк“ колхозын члэнышт тыгай пийалан илышым коммунистичэский партийын, шэргэ Иосиф Виссарионович Сталинын вуйлатымышт дэнэ гына шуыныт. Садланак нуно Сталин йолташлан пэш кугу таум каласат, тудлан эшэ шуко ий тазан илашыжэ жэлатлат.

Колхозник-шамыч кызыт Вэрховный Совэтыш сайлаш йамдылалтыт. Нуно шкэнышттын бойэвой руководитэльыштым В. Д. Орэховым Вэрховный Совэт дэпутатыш кандидатлан выдвигатлэныт, а 12 дэкабрьыштэ нуно Орэховлан шкэ йўкыштым пуат.

К. Лэнский, Я. Павлов.

3-шо могыр „Йамдэ лий“

112

Сэргэйэва Марийа— СССР Вэрховный Совэт дэпутатыш кандидат

„Волгэнчэ" колхозын колхозницажэ Сэргэйэва Марийа Морко районын, тугак чумыр Марий рэспубликын ончыл ўдыржӧ. Тудо „Волгэнчэ" колхозын звэноводкажлан шога. Сэргэйэва йолташын вуйлатымэ звэнажэ паша нормым эрэак эртарэн тэмэн. Сэргэйэва колхозник дэн колхозница-шамычым стахановла паша ыштымашкэ организоватлэн мошта. Садланак „Волгэнчэ" колхозысо общий погынымаш Сэргэйэва Марийам СССР Вэрховный Совэтын Национальность Совэт дэпутатыш кандидатлан выдвигатлэн. Моло колхоз-шамычат, тугак пашазэ дэн служышо, тунэмшэ-шамычын погынымашыштат Сэргэйэва Марийан кандидатуржым выдвигатлаш пунчалыныт. Морко избиратэльный округ Сэргэйэва йолташын кандидатуржым рэгистрироватлэн да избиратэльный бўллэтэньыш пурташ пунчалын.

Морко избиратэльный округысо избиратэль-шамыч шкэ йўкыштым ончыл колхозница-стахановка Сэргэйэва Марийалан пуат.

5 дэкабрьыштэ Йошкар Ола шэмэр-шамыч митингыш куанэн лэктыныт. Нуно гармоньым шоктэныт, мурэныт, куштэныт.

ПАЙРЭМ ВЭСЭЛАН ЭРТЫШ

Кузнэцово пэдучилищыштэ тунэмшэ - шамыч Сталинский Конституцийым пэнгыдэмдымылан идалык тэммэ кэчын вэчэрым эртарышт. Конституций нэргэн докладым Йашмэтов йолташ ыштыш. Тудо буржуазнэ эллаcэ конституций-шамычын йара кагаз гына улмыштым, шэмэр калыкым пызыраш ыштaлтмыштым ончыктыш. Мэмнан Сталинский Конституцийын мланна путырак кугу права-шамычым пэнгыдэмдымыж нэргэн раш умылтарыш.

—Мэмнан Конституцийнам кугу Сталин ыштэн. Сталин йолташ совэт калык вэрч путырак чот тырша. Пийалан илышым пушо Сталин йолташлан тау,—манын тунэмшэ-шамычын пунчалыштышт ¦ойлалтэш.

Доклад дэч вара концэртым шындышна.

Плотников В.

Йошкар-Ола район.

Калык тушман Андрэйэвым разоблачитлымэ

Тидэ кэчылаштэ партийнэ организаций дэн НКВД орган шамыч МАССР исполкомын озвнысо прэдсэдатэльжым, калыкын пэш осал тушманжым—П. И. Андрэйэвым разоблачитлэныт.

Андрэйэв 1921 ий гычак контррэволюционный буржуазно-национaлистичэский организацийын активнэ члэнжэ лийын. Партий дэн совэт власть ваштарэш кучэдал машзэ тудо эн активнэ участвоватлэн. Андрэйэв шкэнжым пэш моштэн лэвэдын, двурушничатлэн, йатыр ий врэдитлэн илэн, контррэволюционный пашам ыштэн. Маритранлэс начальник улмыжо годым Андрэйэв пашашкэ врэдитэль-шамычым чумырэн. Тыгэ чодра промышлэнностьыштэ, моло вэрэат тушман пашам шарэн, совэт эллан путырак кугу энгэкым ыштэн.

Шкэнжын тушман тўсшым шойыштэн моштышо тидэ буржуазный националист Вэрховный Совэт дэпутатыш кандидатлан логалын кэртын. Мэмнан государственнэ властьын кўшыл органышкыжэ логалын, шкэнжын тушман пашажым ышташ, марий калыклан кугу энгэкым кондэн илаш шонэн. Писэ шинчан НКВД орган тидэ тушманым разоблачитлэн. Морко окружной избиратэльный комисс Андрэйэвым Национальность Совэт дэпутатыш кандидат спискэ гыч луктын.

Область партийнэ организаций вуйлатымэ почэш мэмнан рэспубликысэ шэмэр-шамыч СССР Вэрховный Совэтыш сайлымэ кэчылан йамдылалтын, чыла тўрлӧ тушман-шамычлан пэнгыдэ отпорым пуат, родиныш чыла измэнникшэ-шамычым мучашыш шумэш куклэн луктыт.

Сайлымэ закон тунэммашым сайым организоватлымэ

Кумыжйал пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч коклаштэ Вэрховный Совэтыш сайлымэ Положэньэ тунэммашым сайын организоватлымэ. Сайлымэ законым тунэмаш посна кружок-шамычым ыштымэ.

Тунэмшэ-шамыч школышто налмэ шинчымашыштым мӧнгыштышт ачашт дэн аваштлан да пошкудышт-шамычлан умылтарат.

Николайэв А.

Морко район, Кумыжйал пэлэ кыдалаш школ.

Ачам Сайлымэ законым йӧратэн колыштэш

Мый лудмо пӧрт гыч Вэрховный Совэтыш сайлымэ нэргэн положэньым кондэнам. Kaстэнэ школ гыч толын ик мыньар каналтэмат, эрласэ уроклан йамдылалтам. Вара ачамлан Вэрховный Совэтыш сайлымэ положэньым умылтараш тўналам. Мыйын лудын умылтарымэм ачам йӧратэн колыштэш.

Сэмьонов И.

Ронго район, Шуар-Сола тўналтыш школ.

РЭСПУБЛИКЫШТЭ

КУГЭНГЭР ПЭЛЭ КЫДАЛАШ ШКОЛ (Ронго район) радиом шындыш. Радио дэн концэртым, пытартыш увэр-шамычым куанэн колыштына. Радио мэмнан шинчымашнам нӧлдаш полша.

Иванов Алэксандр.

◆ ◆ ◆

КОКЛАЛА ПЭЛЭ КЫДАЛАШ ШКОЛЫШТО (Шэрнур район) литэратур кружок пашам сай ышта. Кружокышто литэратур тэорийым, руш кугу поэт А. С. Пушкинын, М. Ю. Лэрмонтовын, Максим Горькийын возымо произвэдэньыштым лудын лончылаш тўналына. Кружок вий дэнэ литэратурный газэт лэктэш.

Иванов Й.

ЛЬУЛЬПАН ЙОЧА ПӦРТЫШТӦ (Оршанкэ район) струнный оркэстрым организоватлымэ. Тидэ кружокышто шогышо пионьэр-шамыч пашаш талын пижыныт. Оркэстр йатыр кана выступлэньым ыштэн. Шукэртэ огыл „Льульпан" колхозыш мийэн, колхозник-шамыч ончылан сылнын выступатлышт.

Токмэтов Н.

◆ ◆ ◆

ЛУДШО ЙОЛТАШ-ШАМЫЧ!

Типографийыштэ нагрузко кугу дэнэ тидэ номыр кок кэчылан вараш кодын лэктэш. Вэс номыр 11 дэкабрьыштэ лэктэш.

Рэдакций.

Границэ вэс вэлнэ

Франций гыч шўдӧ йэнгым колтымо

Испанский мятэжник-шамычын шпион организацийышкышт пурышо шўдӧ йэнгым Франций гыч вэс вэрэ колтымо. Нинэ шўдӧ йэн коклаштэ испан знатын прэдставитэльышт, тыгак итальйанэц дэн нэмэц-шамыч улыт. Францух армийыштэ шпион пашам ыштылшэ кок гэрманэц-шамычым 15 ийлан тьурмаш пэтыраш приговорым лукмо.

„Мавританийа" пароход

Английыштэ кызыт „Мавританийа" лўман у гигантский пароход ышталтэш. Тидэ пароход 1938 ийыштэ кэнэжым вўдыш колталтшаш „Мавританийа" пароход Атлантичэский окэан мучко Йэвропо дэн Амэрикэ коклаштэ ийын кошташ тўналэш.

Китай тэрриторийыштэ

Йўдвэл Китайыштэ Шаньси провинцийыштэ Китай войска наступатлаш тўналын да 10 000 йапон салтак-шамычым чактарэн. 28 нойабрьыштэ Китай войска-шамыч Шаньси провинцийын йўд йымал вэл ужашыштыжэ улшо Путайым кучэдал налыныт. Нуно тыгак Эньсян, Бопин, Сяцзин, Учэн пункт-шамычым налыныт.

Китайын кэчвал йымал вэлыштыжэ йапонэц-шамыч шуко артиллэрийым да авиацийым ходыш колтэныт. Нуно Шанхай-Нанкин кўртньӧ корно мучко наступлэньым ыштат. Йапонэц-шамычын чот наступатлымышт дэнэ китай войска-шамыч Чанчжоу Олам кодэн кайэныт. Йапон самольот-шамыч Китайын тыныс олажэ-шамычым токасэ сэмынак бомбардироватлат.

Школьник-шамычым тьурмаш пэтырэныт

Польшо государствыштэ улшо Вильно олаштэ 14 школьник-шамычым тьурмаш пэтырэныт. Нуным тидлан титаклат: пуйто нинэ 14 школьник-шамыч комсомоллан полшат.

◆ ◆ ◆

Шахмат дэнэ модаш тунэмынам

Мэ школыштына канаш жапым вэсэлан канэн эртарэна. Шашкэ, шахмат да моло модыш дэнат модына. Адак патэфоным шоктэна.

Тэвэ мыйым, шукэртэ огыл, шахмат дэнэ модаш Рыбаков Саньу дэн Рыбаков Аркадий туныктэныт.

Шашкин Саньу.

Оршанкэ район, Вэликополь ПКШ.

Ответственный редактор—
К. А. ЛЭНСКИЙ.

Уел. МарлитаУ № А—542. Тираж 17190 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком орган. Савыктышэ „М. К."